Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

10 septembrie 2019*

„Recurs – Politica externă și de securitate comună – Măsuri restrictive luate împotriva Republicii Islamice Iran – Repararea prejudiciului pretins suferit de recurentă în urma includerii denumirii sale în lista persoanelor și a entităților cărora li se aplică înghețarea fondurilor și a resurselor economice – Acțiune în despăgubire – Condițiile necesare pentru angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii Europene – Noțiunea de «încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii» – Apreciere – Noțiunea de «societate deținută sau controlată» – Obligație de motivare”

În cauza C-123/18 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 13 februarie 2018,

HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH, cu sediul în Hamburg (Germania), reprezentată de M. Schlingmann, Rechtsanwalt,

recurentă,

celelalte părți din procedură fiind:

Consiliul Uniunii Europene, reprezentat de J.-P. Hix și de M. Bishop, în calitate de agenți,

pârât în primă instanță,

Comisia Europeană, reprezentată inițial de R. Tricot, de M. Kellerbauer și de C. Zadra, ulterior de R. Tricot, de C. Hödlmayr și de C. Zadra, în calitate de agenți,

intervenientă în primă instanță,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședintă, domnul J.-C. Bonichot, doamna A. Prechal și domnul M. Vilaras, președinți de cameră, domnii A. Rosas (raportor), E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, L. Bay Larsen, C. G. Fernlund, P. G. Xuereb și N. J. Piçarra, judecători,

avocat general: domnul G. Pitruzzella,

grefier: domnul K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 26 noiembrie 2018,

* Limba de procedură: germana.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 5 martie 2019,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH (denumită în continuare „HTTS”) solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 13 decembrie 2017, HTTS/Consiliul (T-692/15, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2017:890), prin care acesta a respins acțiunea sa privind obținerea reparării pretinsului prejudiciu suferit în urma înscrierii denumirii sale, pe de o parte, prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 668/2010 al Consiliului din 26 iulie 2010 de punere în aplicare a articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 423/2007 privind măsuri restrictive împotriva Iranului (JO 2010, L 195, p. 25), în anexa V la Regulamentul (CE) nr. 423/2007 al Consiliului din 19 aprilie 2007 privind măsuri restrictive împotriva Iranului (JO 2007, L 103, p. 1) și, pe de altă parte, prin Regulamentul (UE) nr. 961/2010 al Consiliului din 25 octombrie 2010 privind măsuri restrictive împotriva Iranului și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 423/2007 (JO 2010, L 281, p. 1), în anexa VIII la Regulamentul nr. 961/2010.

Cadrul juridic

2 Capitolul IV din Regulamentul nr. 961/2010, intitulat „Înghețarea fondurilor și a resurselor economice”, cuprinde articolul 16 care, la alineatul (2), prevede:

„Se îngheață toate fondurile și resursele economice aflate în proprietatea, posesia sau sub controlul persoanelor, entităților și organismelor enumerate în anexa VIII. Anexa VIII cuprinde persoanele fizice și juridice, entitățile și organismele care nu sunt incluse în anexa VII și care, în conformitate cu articolul 20 alineatul (1) litera (b) din Decizia [2010/413/PESC a Consiliului din 26 iulie 2010 privind adoptarea de măsuri restrictive împotriva Iranului și de abrogare a Poziției comune 2007/140/PESC (JO 2010, L 195, p. 39)], au fost identificate ca:

(a) participând, fiind asociate în mod direct sau susținând activitățile nucleare care prezintă un risc de proliferare, sau activitățile de dezvoltare a vectorilor purtători de arme nucleare desfășurate de Iran, inclusiv implicarea în achiziționarea produselor și tehnologiilor interzise sau în deținerea și controlul acestora de către o persoană, entitate sau organism, inclusiv prin mijloace ilicite, sau desfășurarea de activități în numele sau sub coordonarea acestora;

[…]

(d) fiind o persoană juridică, o entitate sau un organism aflat în proprietatea sau sub controlul *Islamic Republic of Iran Shipping Lines* (IRISL).

[…]”

Istoricul cauzei

3 Istoricul cauzei a fost descris în termenii următori la punctele 1-10 din hotărârea atacată:

„1 [HTTS] este o societate de drept german constituită în luna martie 2009 de domnul N. Bateni, care este asociatul unic și directorul acesteia. HTTS desfășoară activități de agent maritim și de administrator tehnic de nave.

2 Prezenta cauză se înscrie în cadrul măsurilor restrictive instituite în scopul de a face presiuni asupra Republicii Islamice Iran pentru ca acest stat să pună capăt activităților nucleare care prezintă un risc de proliferare și dezvoltării vectorilor de transport de arme nucleare (denumite în continuare «proliferarea nucleară»). Mai precis, ea face parte din cauzele referitoare la măsurile luate împotriva unei companii maritime, [IRISL], precum și a unor persoane fizice sau juridice pretins legate de această companie, printre care figurau în special, potrivit Consiliului Uniunii Europene, HTTS și alte două companii maritime, Hafize Darya Shipping Lines (denumită în continuare «HDSL») și Safiran Pyam Darya Shipping Lines (denumită în continuare «SAPID»).

3 Înscrierea inițială a denumirii HTTS în lista persoanelor, entităților și organismelor care fac obiectul unor măsuri restrictive din anexa V la Regulamentul [nr. 423/2007] a avut loc la 26 iulie 2010, în urma intrării în vigoare a Regulamentului de punere în aplicare [nr. 668/2010]. Această înscriere nu a făcut obiectul unei acțiuni în anulare. Înscrierea denumirii HTTS în listele persoanelor, entităților și organismelor care fac obiectul unor măsuri restrictive din anexa VIII la Regulamentul [nr. 961/2010], efectuată după câteva luni prin regulamentul menționat, a fost, în schimb, contestată de HTTS și anulată ulterior de Tribunal, care a statuat că nu era motivată corespunzător cerințelor legale (a se vedea punctul 5 de mai jos).

4 În Regulamentul nr. 668/2010, motivul înscrierii denumirii HTTS era în esență că aceasta «[acționa] în numele HDSL în Europa». În Regulamentul nr. 961/2010, motivul era că aceasta «[era] controlată de IRISL și/sau [acționa] în numele său».

5 Prin Hotărârea din 7 decembrie 2011, HTTS/Consiliul (T-562/10, EU:T:2011:716), Tribunalul a anulat Regulamentul nr. 961/2010 în măsura în care privea această companie, dar cu efect de la 7 februarie 2012, în scopul de a permite eventual Consiliului să completeze între timp motivarea reînscrierii denumirii HTTS. În această privință, Tribunalul a considerat astfel că anularea cu efect imediat a Regulamentului nr. 961/2010 ar putea aduce o atingere serioasă și ireversibilă eficacității măsurilor restrictive prevăzute de acest regulament împotriva Republicii Islamice Iran, întrucât «nu se poate exclude posibilitatea ca, pe fond, impunerea măsurilor restrictive față de reclamantă să se dovedească totuși justificată» (Hotărârea din 7 decembrie 2011, HTTS/Consiliul, T-562/10, EU:T:2011:716, punctele 41 și 42).

6 După intervenirea Hotărârii din 7 decembrie 2011, HTTS/Consiliul (T-562/10, EU:T:2011:716), denumirea reclamantei a făcut obiectul unor înscrieri ulterioare din partea Consiliului, contestate de fiecare dată de aceasta și ulterior anulate de asemenea de fiecare dată de Tribunal, prin Hotărârea din 12 iunie 2013, HTTS/Consiliul (T-128/12 și T-182/12, nepublicată, EU:T:2013:312), și prin Hotărârea din 18 septembrie 2015, HTTS și Bateni/Consiliul (T-45/14, nepublicată, EU:T:2015:650).

7 De altfel, trebuie amintit în acest stadiu că, prin Hotărârea din 16 septembrie 2013, Islamic Republic of Iran Shipping Lines și alții/Consiliul (T-489/10, EU:T:2013:453), Tribunalul a anulat de asemenea înscrierea denumirii IRISL și a altor companii maritime, inclusiv HDSL și SAPID, în listele care le privesc, pentru motivul că elementele evidențiate de Consiliu nu justificau înscrierea denumirii IRISL și, în consecință, nu puteau justifica nici adoptarea și menținerea unor măsuri restrictive cu privire la celelalte companii maritime care fuseseră înscrise în liste ca urmare a legăturilor lor cu IRISL.

8 Prin scrisoarea din 23 iulie 2015, reclamanta a adresat Consiliului o cerere de despăgubire pentru prejudiciul pe care aprecia că l-a suferit ca urmare a înscrierii inițiale a denumirii sale și a înscrierilor ulterioare în listele persoanelor care au legătură cu activitatea IRISL.

9 În această cerere de despăgubire, reclamanta a invocat dreptul său la repararea prejudiciilor materiale și morale pe care considera că le-a suferit nu numai ca urmare a înscrierilor stabilite prin Regulamentele nr. 668/2010 și 961/2010, care fac obiectul prezentului litigiu, dar și a

prejudiciilor suferite ca urmare a înscrierilor și a reînscrierilor ulterioare (a se vedea punctul 6 de mai sus). Cuantumul total al prejudiciilor materiale astfel pretinse se ridica la 11 928 939 de euro, iar cel al prejudiciului moral la 250 000 de euro, pentru perioada cuprinsă între 26 iulie 2010 și 18 septembrie 2015.

10 Prin scrisoarea din 16 octombrie 2015, Consiliul a respins această cerere."

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

4 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 25 noiembrie 2015, HTTS a introdus o acțiune prin care solicita obligarea Consiliului la plata unei despăgubiri în cuantum de 2 516 221,50 euro pentru repararea prejudiciilor material și moral suferite ca urmare a înscrierii denumirii sale în listele care figurează în anexa V la Regulamentul nr. 423/2007 și în anexa VIII la Regulamentul nr. 961/2010 (denumite în continuare „listele în litigiu").

5 Prin înscrisul depus la grefa Tribunalului la 5 aprilie 2016, Comisia Europeană a solicitat să intervină în susținerea concluziilor Consiliului. Președintele Camerei a șaptea a Tribunalului a admis această cerere la 13 mai 2016.

6 În cererea introductivă, HTTS a invocat două motive întemeiate pe încălcarea obligației de motivare, respectiv pe încălcarea condițiilor materiale care justifică includerea sa în listele în litigiu.

7 În ceea ce privește al doilea motiv, examinat într-o primă etapă de Tribunal, acesta a arătat mai întâi, la punctele 44-46 din hotărârea atacată, că o măsură restrictivă al cărei obiect îl poate face o entitate nestatală nu este, în sine, un act autonom al Consiliului care are caracterul unei sancțiuni penale sau administrative adoptate împotriva acestei entități, ci o măsură necesară, în sensul articolului 215 alineatul (2) TFUE, pentru a permite Uniunii Europene să ajungă în mod progresiv la rezultatul concret pe care urmărește să îl atingă în cadrul relațiilor internaționale, și anume, în speță, acela de a pune capăt activității Republicii Islamice Iran de proliferare nucleară, și că, potrivit unei jurisprudențe consacrate, obiectivul mai larg al menținerii păcii și securității internaționale, în conformitate cu finalitățile acțiunii externe a Uniunii prevăzute la articolul 21 TUE, este de natură să justifice consecințe negative, chiar considerabile, care decurg, pentru anumiți operatori economici, din deciziile de punere în aplicare a actelor adoptate de Uniune în vederea realizării acestui obiectiv fundamental.

8 În continuare, la punctul 47 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat, în primul rând, că ingerința în activitatea comercială a HTTS care rezultă din înghețarea fondurilor acesteia nu putea fi considerată ca fiind automat o sursă de angajare a răspunderii extracontractuale a Uniunii și că, pentru angajarea acestei răspunderi, era necesar ca instanța Uniunii să constate existența unor neîndepliniri flagrante și inexcuzabile ale obligațiilor sau a unor erori vădite de apreciere din partea instituției în cauză, referitoare la existența pretinselor legături între HTTS și celelalte companii vizate, precum, în special, IRISL.

9 În al doilea rând, Tribunalul a precizat, la punctul 48 din hotărârea atacată, că nici chiar eventuala anulare a unuia sau a mai multe acte ale Consiliului care s-ar afla la originea prejudiciului invocat de HTTS nu constituie o dovadă irefragabilă a unei încălcări suficient de grave din partea Consiliului care să permită să se constate, *ipso iure*, răspunderea Uniunii.

10 În al treilea rând, la punctele 49-51 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat că, cu respectarea principiului contradictorialității, în cazul în care reclamanta poate stabili întinderea și importanța prejudiciului său recurgând la elemente ulterioare producerii acestuia, instituția pârâtă trebuie să poată invoca în apărarea sa toate elementele pertinente apărute înainte de introducerea acțiunii, în temeiul articolului 268 TFUE, în fața instanței Uniunii. O astfel de posibilitate ar fi justificată îndeosebi în domeniul politicii externe și de securitate comună (PESC), care este reglementat de

norme și de proceduri destinate, printre altele, să țină seama de evoluția în timp a situației, de fapt și de drept, care face obiectul acțiunii internaționale a Uniunii. Astfel, Tribunalul a apreciat că conferirea unui caracter inoperant elementelor prezentate de instituția în cauză în cadrul unei acțiuni în despăgubire și apărute înainte de introducerea acesteia din urmă ar echivala cu limitarea în mod grav a exercitării eficiente a competențelor instituțiilor Uniunii în ceea ce privește adoptarea măsurilor de înghețare a fondurilor în cadrul PESC.

11 Tribunalul a adăugat, la punctul 52 din hotărârea atacată, că, în Hotărârea din 7 decembrie 2011, HTTS/Consiliul (T-562/10, EU:T:2011:716), anularea cu efect imediat a Regulamentului nr. 961/2010 a fost evitată pentru motivul că nu se putea „exclude posibilitatea ca, pe fond, impunerea măsurilor restrictive față de reclamantă să se dovedească totuși justificată”.

12 Având în vedere aceste considerații, Tribunalul a concluzionat că nu puteau fi ignorate motivele pertinente și elementele de probă invocate în apărare de Consiliu pentru a demonstra că nu era îndeplinită condiția angajării răspunderii extracontractuale a Uniunii privind existența unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept al Uniunii.

13 Astfel, în cadrul examinării elementelor pertinente, pentru a stabili dacă înscrierile HTTS în listele în litigiu puteau fi considerate încălcări flagrante și inexcuzabile sau erori vădite de apreciere din partea Consiliului, în ceea ce privește natura legăturilor dintre HTTS și celelalte companii maritime iraniene, Tribunalul a constatat, la punctele 55-60 din hotărârea atacată, că noțiunea de societate „deținută sau controlată de o altă entitate” are în vedere situația în care o persoană fizică sau juridică implicată în activitatea de proliferare nucleară a statului despre care este vorba este în măsură să influențeze alegerile comerciale ale unei întreprinderi cu care întreține relații comerciale, chiar și în lipsa oricărei legături juridice, de proprietate sau de participare la capital, între una și cealaltă dintre cele două entități economice. În această privință, Tribunalul a amintit jurisprudența potrivit căreia calitatea de entitate „deținută sau controlată” trebuie să fie apreciată de la caz la caz, în funcție, printre altele, de gradul de apartenență sau de intensitatea controlului în cauză. În speță, Tribunalul a apreciat că elementele de probă invocate de Consiliu, în special împrejurarea că directorul HTTS exercita anterior funcția de director juridic al IRISL și că HTTS avea aceeași adresă ca IRISL Europe GmbH, constituiau o serie de indicii suficient de precise și de concordante care permiteau să se considere că era cel puțin verosimil că HTTS era plasată sub control și/sau acționa în numele IRISL. Prin urmare, Tribunalul a statuat că, prin adoptarea măsurii de înghețare a fondurilor în cauză, Consiliul nu a săvârșit neîndepliniri flagrante și inexcuzabile ale obligațiilor sau erori vădite de apreciere cu privire la întinderea relațiilor comerciale dintre HTTS și IRISL.

14 În sfârșit, în ceea ce privește pretinsa nejustificare a înscrierilor HTTS în listele în litigiu ca urmare a anulării, prin Hotărârea din 16 septembrie 2013, Islamic Republic of Iran Shipping Lines și alții/Consiliul (T-489/10, EU:T:2013:453), a actelor de înscriere a denumirilor IRISL, a HDSL și a SAPID în listele care le vizează, Tribunalul a statuat, la punctele 62 și 63 din hotărârea atacată, pe de o parte, că respectiva anulare nu este suficientă, ca atare, pentru a se stabili că înscrierile HTTS în listele în litigiu erau afectate de o nelegalitate suficient de gravă de natură să angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii. Pe de altă parte, Tribunalul a constatat că înscrierile HTTS în listele în litigiu se întemeiau în esență pe un raport al Comitetului pentru sancțiuni al Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite prin care se stabileau trei încălcări vădite, săvârșite de IRISL, ale embargoului asupra armelor instituit prin Rezoluția 1747 (2007) a Consiliului de Securitate din 24 martie 2007. Or, Tribunalul a considerat că, având în vedere concluziile care figurează în acest raport, constatarea că IRISL era implicată în activitățile de proliferare nucleară ale Republicii Islamice Iran nu putea fi considerată în mod vădit eronată.

15 Având în vedere aceste considerații, Tribunalul a respins al doilea motiv.

16 În cadrul examinării primului motiv, Tribunalul a respins argumentul recurentei referitor la nemotivarea înscrierii denumirii sale în anexa VIII la Regulamentul nr. 961/2010. Acesta a amintit mai întâi, la punctul 88 din hotărârea atacată, citând Hotărârea din 11 iulie 2007, Sison/Consiliul (T-47/03, nepublicată, EU:T:2007:207, punctul 238), că, în principiu, insuficiența motivării unui act nu este de natură să angajeze răspunderea Uniunii.

17 În continuare, la punctele 89 și 90 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat în esență că, în măsura în care Consiliul poate utiliza, pentru a demonstra legalitatea comportamentului său, toate elementele survenite până la introducerea acțiunii în despăgubire, motivarea înscrierilor HTTS în listele în litigiu trebuia interpretată în lumina motivelor invocate de Consiliu în Decizia 2012/35/PESC din 23 ianuarie 2012 de modificare a Deciziei 2010/413/PESC privind adoptarea de măsuri restrictive împotriva Iranului (JO 2012, L 19, p. 22), care a menținut înscrierea numelui recurentei în lista anexată la Decizia 2010/413. Potrivit Tribunalului, motivele suplimentare invocate de Consiliu în Decizia 2012/35 îi permiteau recurentei să înțeleagă motivele pentru care denumirea sa a fost inclusă în listele în litigiu.

18 Având în vedere aceste considerații, Tribunalul a respins primul motiv și, prin urmare, acțiunea formulată de HTTS în totalitate.

Concluziile părților în fața Curții

19 HTTS solicită Curții:

– anularea hotărârii atacate;

– obligarea Consiliului la plata unei despăgubiri în cuantum de 2 516 221,50 euro pentru repararea prejudiciilor material și moral consecutive înscrierii denumirii sale în listele în litigiu, precum și a dobânzilor moratorii calculate pe baza ratei dobânzii aplicate de Banca Centrală Europeană (BCE) pentru principalele sale operațiuni de refinanțare, majorată cu două puncte procentuale, începând de la 17 octombrie 2015 până la plata integrală a cuantumului despăgubirii și

– obligarea Consiliului la plata cheltuielilor de judecată.

20 Consiliul solicită Curții:

– respingerea recursului;

– cu titlu subsidiar, trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal;

– cu titlu subsidiar, respingerea acțiunii și

– obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată.

21 Comisia solicită Curții:

– respingerea recursului în totalitate;

– cu titlu subsidiar, în cazul anulării hotărârii atacate, respingerea acțiunii și

– obligarea HTTS la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

22 În susținerea recursului formulat, recurenta invocă patru motive.

Cu privire la primul motiv

Argumentația părților

23 HTTS arată că Tribunalul, printre altele la punctele 49 și 50 din hotărârea atacată, a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a considerat că Consiliul putea invoca informații și elemente de care nu dispunea la data înscrierii denumirii HTTS în listele în litigiu pentru a demonstra că nu a săvârșit o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii pentru angajarea răspunderii extracontractuale a acesteia. Astfel, potrivit recurentei, Tribunalul trebuia să se raporteze la data adoptării măsurilor restrictive în cauză pentru a aprecia dacă, pe baza elementelor aflate la dispoziția sa, o administrație care acționează cu prudența și cu diligența obișnuite ar fi acționat precum Consiliul în speță.

24 HTTS adaugă faptul că particularitățile acțiunii și ale obiectivelor Uniunii în cadrul PESC nu pot justifica o abordare diferită. Astfel, chiar în acest domeniu, comportamentele instituțiilor sunt susceptibile să angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii, aceste instituții fiind obligate să respecte principiile statului de drept, precum și drepturile fundamentale.

25 În plus, HTTS reproșează Tribunalului că nu a ținut seama de Hotărârea din 30 mai 2017, Safa Nicu Sepahan/Consiliul (C-45/15 P, EU:C:2017:402), care ar furniza demonstrarea temeiniciei argumentelor sale. Astfel, în această hotărâre, Curtea ar fi statuat că Consiliul nu poate remedia câțiva ani mai târziu, prin prezentarea de noi elemente de probă, încălcarea obligației sale de a furniza, în cazul unei contestații, informațiile sau elementele de probă care susțin motivele adoptării de măsuri restrictive față de o persoană fizică sau juridică.

26 În sfârșit, recurenta susține că Tribunalul ar fi trebuit să țină seama și de afirmațiile Consiliului în cauzele în care s-a pronunțat Hotărârea din 12 iunie 2013, HTTS/Consiliul (T-128/12 și T-182/12, nepublicată, EU:T:2013:312), din care ar reieși că această instituție nu dispunea, la începutul anului 2012, de informațiile pe care le invocă în apărarea sa în acțiunea în fața Tribunalului, pentru a demonstra că nu este îndeplinită prima condiție de angajare a răspunderii extracontractuale a Uniunii.

27 Consiliul răspunde că Tribunalul a constatat în mod întemeiat că, din moment ce o acțiune în despăgubire poate fi introdusă în termen de cinci ani de la producerea faptului care generează prejudiciul invocat, instituția respectivă este îndreptățită să se prevaleze, în apărarea sa, de toate elementele survenite înainte de introducerea acțiunii în termenul menționat, pentru a demonstra că nu a săvârșit o încălcare suficient de gravă a dreptului Uniunii, la fel cum reclamanta poate stabili întinderea și importanța prejudiciului său pe baza unor elemente probatorii ulterioare producerii acestuia.

28 Teza contrară ar echivala, potrivit acestei instituții, cu împiedicarea în mod grav a exercitării eficiente a competențelor în materie de PESC atribuite instituțiilor Uniunii pentru a adopta, în susținerea punerii în aplicare a acestei politici, măsurile restrictive necesare.

29 În ceea ce privește argumentul HTTS referitor la pretinsa încălcare de către Tribunal a principiilor statului de drept, Consiliul arată că instanțele Uniunii pot, respectând aceste principii, să ia în considerare circumstanțele speciale care țin de faptul că aceste măsuri au fost adoptate pentru a pune în aplicare decizii PESC, astfel cum a constatat Tribunalul la punctul 50 din hotărârea atacată.

30 În sfârșit, în ceea ce privește argumentul pe care HTTS pretinde că îl deduce din Hotărârea din 30 mai 2017, Safa Nicu Sepahan/Consiliul (C-45/15 P, EU:C:2017:402), nu ar reieși din această hotărâre, potrivit Consiliului, că Tribunalul nu poate lua în considerare circumstanțele survenite după adoptarea înscrierilor în cauză pentru a aprecia existența unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept al Uniunii. În special, Consiliul susține că, dacă persoana vizată de măsurile restrictive a acționat astfel încât aceste măsuri sunt justificate, nu ar trebui să i se recunoască un drept la repararea prejudiciului, chiar dacă faptele nu erau cunoscute încă de instituție la momentul adoptării măsurilor respective și aceleași măsuri au fost anulate pentru acest motiv. Potrivit Consiliului, acest lucru ar fi cu atât mai justificat în cazul în care faptele în cauză erau cunoscute sau trebuiau să fie cunoscute de persoana vizată prin măsurile restrictive.

31 Comisia este de acord, în esență, cu argumentele Consiliului referitoare la respectarea principiului egalității armelor, care ar justifica posibilitatea acestei instituții de a invoca elemente apărute ulterior datei înscrierii HTTS în listele în litigiu. În ceea ce privește printre altele interpretarea Hotărârii din 30 mai 2017, Safa Nicu Sepahan/Consiliul (C-45/15 P, EU:C:2017:402), Comisia adaugă că referirea de către HTTS la punctul 40 din această hotărâre nu este corectă în măsura în care, la acest punct, Curtea nu ia poziție cu privire la momentul pertinent pentru a aprecia temeinicia unei acțiuni în despăgubire, ci cu privire la aspectul dacă exista, în speță, o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii.

Aprecierea Curții

32 Reiese din jurisprudența Curții că angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii este subordonată îndeplinirii unui ansamblu de condiții, și anume existența unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept al cărei obiect este conferirea de drepturi particularilor, caracterul real al prejudiciului și existența unei legături de cauzalitate directă între încălcarea obligației care revine autorului actului și prejudiciul suferit de părțile vătămate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 2003, Comisia/Fresh Marine, C-472/00 P, EU:C:2003:399, punctul 25, Hotărârea din 19 aprilie 2012, Artegodan/Comisia, C-221/10 P, EU:C:2012:216, punctul 80 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 13 decembrie 2018, Uniunea Europeană/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, punctul 117).

33 În ceea ce privește în special prima dintre aceste condiții, care este singura în discuție în prezentul recurs, Curtea a precizat că o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept care are ca obiect conferirea de drepturi particularilor este dovedită atunci când implică o nerespectare vădită și gravă de către instituția vizată a limitelor impuse puterii sale de apreciere, elementele care trebuie luate în considerare în această privință fiind în special complexitatea situațiilor care trebuie soluționate, gradul de claritate și de precizie al normei încălcate, precum și întinderea marjei de apreciere pe care norma încălcată o lasă instituției Uniunii [a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 aprilie 2007, Holcim (Deutschland)/Comisia, C-282/05 P, EU:C:2007:226, punctul 50, și Hotărârea din 30 mai 2017, Safa Nicu Sepahan/Consiliul, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punctul 30].

34 În această privință, trebuie subliniat că cerința unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept al Uniunii decurge, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 20 din concluzii, din necesitatea unei evaluări comparative între, pe de o parte, protecția particularilor împotriva acțiunilor nelegale ale instituțiilor și, pe de altă parte, marja de manevră care trebuie să fie recunoscută acestora din urmă pentru a nu paraliza acțiunea lor. Această evaluare comparativă se dovedește a fi cu atât mai importantă în domeniul măsurilor restrictive, în care obstacolele întâlnite de Consiliu în ceea ce privește disponibilitatea informațiilor fac adesea deosebit de dificilă evaluarea pe care trebuie să o efectueze.

35 În lumina acestor considerații trebuie să se verifice dacă Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat, printre altele la punctele 49 și 50 din hotărârea atacată, că Consiliul putea să invoce toate elementele pertinente survenite înainte de introducerea acțiunii în despăgubire pentru a demonstra că nu a săvârșit o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii pentru angajarea răspunderii extracontractuale a acesteia din urmă. Mai precis, trebuie să se verifice dacă Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a permis Consiliului, în acest context, să invoce elemente care nu au fost luate în considerare de această instituție la înscrierea HTTS în listele în litigiu.

36 Astfel cum reiese din jurisprudența citată la punctul 32 din prezenta hotărâre, pentru ca prima condiție de angajare a răspunderii extracontractuale a Uniunii să fie îndeplinită, este necesar, pe de o parte, ca o încălcare a unei norme de drept al Uniunii care are ca obiect conferirea de drepturi particularilor să se fi produs și, pe de altă parte, ca această încălcare să fie suficient de gravă.

37 În ceea ce privește primul aspect al acestei condiții, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul unei acțiuni în anulare, legalitatea actului atacat trebuie apreciată în funcție de elementele de fapt și de drept existente la data adoptării actului (Hotărârea din 18 iulie 2013, Schindler Holding și alții/Comisia, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punctul 31 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 3 septembrie 2015, Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Comisia, C-398/13 P, EU:C:2015:535, punctul 22 și jurisprudența citată).

38 Or, cerințele de coerență care stau la baza sistemului căilor de atac prevăzut de Tratatul FUE impun ca metodologia potrivit căreia este examinată legalitatea unui act sau a unui comportament al unei instituții a Uniunii să nu difere în funcție de tipul de acțiune.

39 Astfel, și în cadrul unei acțiuni în despăgubire nelegalitatea unui act sau a unui comportament care poate angaja răspunderea extracontractuală a Uniunii trebuie apreciată în funcție de elementele de drept și de fapt existente la momentul adoptării actului sau a comportamentului respectiv.

40 Această concluzie nu este repusă în discuție de jurisprudența constantă, amintită în esență de Tribunal la punctul 42 din hotărârea atacată, din care reiese că acțiunea în despăgubire este o cale de atac autonomă, având o funcție specială în cadrul sistemului căilor de atac și fiind subordonată unor condiții de exercitare concepute în vederea obiectului său specific (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 martie 2004, Médiateur/Lamberts, C-234/02 P, EU:C:2004:174, punctul 59 și jurisprudența citată). Astfel, această autonomie nu aduce atingere faptului că, în vederea aprecierii temeiniciei unei astfel de acțiuni, instanței Uniunii îi revine sarcina să analizeze legalitatea comportamentului instituției sau organului Uniunii care se află la originea prejudiciului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 martie 2004, Médiateur/Lamberts, C-234/02 P, EU:C:2004:174, punctele 60 și 61).

41 În măsura în care Regulamentul nr. 961/2010 a fost anulat prin Hotărârea Tribunalului din 7 decembrie 2011, HTTS/Consiliul (T-562/10, EU:T:2011:716), care, întrucât nu a fost atacată cu recurs în termen, beneficia de autoritate de lucru judecat, trebuie să se constate că, față de acest regulament, primul aspect al primei condiții a angajării răspunderii extracontractuale a Uniunii era deja îndeplinită [a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iunie 2006, P & O European Ferries (Vizcaya) și Diputación Foral de Vizcaya/Comisia, C-442/03 P și C-471/03 P, EU:C:2006:356, punctele 41-45].

42 În ceea ce privește al doilea aspect al primei condiții a angajării răspunderii extracontractuale a Uniunii, rezultă de asemenea din jurisprudența citată la punctul 33 din prezenta hotărâre că numai o încălcare vădită și gravă de către instituția vizată a limitelor care se impun puterii acesteia de apreciere poate angaja răspunderea extracontractuală a Uniunii. În plus, din această jurisprudență reiese că, pentru a evalua dacă o încălcare a unei norme de drept al Uniunii este suficient de gravă,

instanța Uniunii ține seama în special de complexitatea situațiilor pe care trebuie să le soluționeze, de dificultățile de aplicare sau de interpretare a textelor și, mai ales, de marja de apreciere de care dispune autorul actului pus în discuție.

43 Astfel, numai constatarea unei nereguli pe care nu ar fi săvârșit-o, în împrejurări similare, o administrație care acționează cu prudența și diligența obișnuite permite să se angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii.

44 Trebuie constatat că parametrii enumerați la punctul 42 din prezenta hotărâre și care trebuie luați în considerare în cadrul evaluării unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept al Uniunii se raportează cu toții la data la care decizia sau comportamentul au fost adoptate de instituția în cauză.

45 În aceste condiții, este necesar să se considere că gradul de caracterizare a încălcării unei norme de drept al Uniunii săvârșite de instituția în cauză, impus de jurisprudență, prin faptul că este legat intrinsec de această încălcare, nu poate fi apreciat într-un moment diferit de cel în care a fost săvârșită încălcarea menționată.

46 Rezultă că existența unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept al Uniunii trebuie să fie apreciată în mod necesar în funcție de împrejurările în care instituția a acționat la această dată precisă.

47 Din cele de mai sus rezultă de asemenea că o instituție nu poate invoca, pentru a contesta existența unei astfel de încălcări suficient de grave, decât elementele pe care le-a luat în considerare în scopul adoptării actului respectiv.

48 În sfârșit, trebuie subliniat că, în cazul în care o instituție ar putea invoca orice element pertinent care nu a fost luat în considerare la adoptarea deciziei în cauză, pentru a demonstra că nu a săvârșit o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii pentru angajarea răspunderii extracontractuale a acesteia, rezultatul acțiunii în despăgubire ar putea să varieze în funcție de data introducerii acestei acțiuni. Astfel, repararea prejudiciilor suferite ca urmare a comportamentului instituțiilor Uniunii ar depinde, în acest context, de aspectul dacă, în perioada de cinci ani în care poate fi introdusă o acțiune în despăgubire, prevăzută la articolul 46 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, orice element care nu a fost luat în considerare la adoptarea deciziei în cauză permitea instituției de la care provine această decizie să își justifice acțiunile.

49 În această privință, trebuie subliniat că nu aceasta este finalitatea termenului de prescripție prevăzut la dispoziția menționată. Potrivit unei jurisprudențe constante, acest termen are drept funcție, pe de o parte, să asigure protecția drepturilor persoanei vătămate, aceasta trebuind să dispună de suficient timp pentru a aduna informații corespunzătoare în vederea formulării unei eventuale acțiuni, și, pe de altă parte, să se evite ca persoana prejudiciată să poată întârzia pe o perioadă nedeterminată exercitarea dreptului său la daune interese (Hotărârea din 8 noiembrie 2012, Evropaïki Dynamiki/Comisia, C-469/11 P, EU:C:2012:705, punctul 33 și 53, precum și jurisprudența citată).

50 Or, protecția drepturilor persoanei vătămate, întrucât aceasta trebuie să dispună de suficient timp pentru a aduna informații corespunzătoare, în vederea unei eventuale acțiuni, ar putea fi compromisă dacă trecerea timpului după adoptarea deciziei sau a comportamentului în cauză ar fi susceptibilă să facă mai dificilă demonstrarea faptului că instituția în cauză a săvârșit o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii.

51 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se concluzioneze că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a statuat în esență, la punctele 49 și 50 din hotărârea atacată, că Consiliul poate invoca orice element pertinent care nu a fost luat în considerare la înscrierea HTTS în listele în litigiu, pentru a demonstra că nu a săvârșit o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii pentru angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii.

52 Contrar celor susținute de Consiliu, această concluzie nu poate fi repusă în discuție din cauza particularităților PESC.

53 Astfel, pe de o parte, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 23 din concluzii, Curtea a aplicat deja în acest domeniu condițiile referitoare la angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii amintite la punctul 32 din prezenta hotărâre (Hotărârea din 30 mai 2017, Safa Nicu Sepahan/Consiliul, C-45/15 P, EU:C:2017:402). Pe de altă parte, rezultă din jurisprudența citată la punctul 33 din prezenta hotărâre că complexitatea situațiilor care trebuie soluționate și dificultățile aplicării sau ale interpretării normelor de drept al Uniunii din domeniul respectiv, aplicate de Consiliu în cadrul adoptării actului în discuție, sunt luate în considerare în evaluarea comportamentului acestei instituții în vederea stabilirii dacă aceasta a săvârșit o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii.

54 Pe de altă parte, această concluzie nu este repusă în discuție nici de argumentul Consiliului potrivit căruia, întrucât acțiunea în despăgubire poate fi introdusă în termen de cinci ani de la producerea faptului care generează prejudiciul invocat, reclamantul poate stabili întinderea și importanța prejudiciului său recurgând la elemente probatorii ulterioare producerii acestuia.

55 În această privință, trebuie arătat că noțiunile de „încălcare suficient de gravă” și de „prejudiciu” sunt două noțiuni distincte și se situează pe planuri temporale diferite, astfel încât acestea nu pot fi confundate. Astfel, „încălcarea suficient de gravă”, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 33-50 din prezenta hotărâre, este o noțiune statică, stabilită la momentul adoptării actului sau al comportamentului nelegal în cauză, în timp ce noțiunea de „prejudiciu” este, în schimb, o noțiune dinamică prin natura sa, în măsura în care, pe de o parte, prejudiciul se poate manifesta după adoptarea actului sau a comportamentului nelegal și, pe de altă parte, amploarea sa poate evolua în timp.

56 Rezultă că primul motiv trebuie să fie admis.

Cu privire la al doilea motiv

Argumentația părților

57 Prin intermediul celui de al doilea motiv, HTTS contestă calificarea sa de către Tribunal drept societate „deținută sau controlată” de IRISL.

58 Mai întâi, HTTS arată că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat, la punctul 56 din hotărârea atacată, că legăturile de proprietate dintre ea și IRISL nu trebuiau luate în considerare pentru a stabili dacă ea era „deținută sau controlată” de aceasta din urmă. Pe de altă parte, Regulamentul nr. 423/2007 și Regulamentul nr. 961/2010 nu ar permite înscrierea unei entități care nu ar face decât să acționeze în numele IRISL.

59 În ceea ce privește, în continuare, elementele reținute de Consiliu și enumerate la punctul 59 din hotărârea atacată, HTTS arată, pe de o parte, că acestea nu permit să se demonstreze că era „deținută sau controlată” de IRISL. Pe de altă parte, HTTS arată că Consiliul nu dispunea de aceste elemente atunci când a procedat la înscrierea sa în listele în litigiu. În această privință, ea amintește că, în Hotărârea din 6 septembrie 2013, Bateni/Consiliul (T-42/12 și T-181/12, nepublicată, EU:T:2013:409), Tribunalul a considerat că elementele aflate la dispoziția Consiliului cu ocazia adoptării actelor atacate în această cauză nu conțineau nici cea mai mică indicație cu privire la natura controlului invocat de IRISL sau cu privire la activitățile desfășurate de HTTS în numele IRISL.

60 În sfârșit, HTTS evidențiază faptul că, deși Tribunalul a considerat legitim ca Consiliul să poată invoca elemente în apărarea sa, în schimb, elementele incriminatorii pe care le-a invocat, precum anulările înscrierilor IRISL, SAPID și HDSL, nu au fost luate în considerare.

61 Consiliul răspunde că, la punctul 56 din hotărârea atacată, Tribunalul nu a considerat nicidecum că legăturile de proprietate nu jucau un rol în aprecierea unei situații de deținere sau de control al unei societăți, ci s-a limitat să constate că criteriul decisiv în această privință era posibilitatea de a exercita o influență.

62 În ceea ce privește indiciile reținute de Tribunal la punctul 59 din hotărârea atacată, Consiliul arată că luarea în considerare a acestor indicii în ansamblul lor permite să se susțină constatarea potrivit căreia acesta nu a săvârșit încălcări flagrante și inexcuzabile sau erori vădite de apreciere cu privire la întinderea relațiilor comerciale dintre HTTS și IRISL. În orice caz, potrivit Consiliului, argumentele invocate de recurentă în această privință urmăresc să repună în discuție aprecierea pe care Tribunalul a făcut-o cu privire la elementele de probă pe care le avea la dispoziție. Prin urmare, aceste argumente ar fi inadmisibile în cadrul unui recurs.

63 Pe de altă parte, Consiliul arată că Hotărârea din 6 septembrie 2013, Bateni/Consiliul (T-42/12 și T-181/12, nepublicată, EU:T:2013:409), nu este relevantă în contextul prezentei cauze, în măsura în care această hotărâre privea o acțiune în anulare care nu avea ca obiect înscrierile HTTS în listele în litigiu.

64 În sfârșit, Consiliul susține că, prin Hotărârea din 17 februarie 2017, Islamic Republic of Iran Shipping Lines și alții/Consiliul (T-14/14 și T-87/14, EU:T:2017:102), Tribunalul a confirmat legalitatea înscrierilor IRISL, HDSL și SAPID. În orice caz, Consiliul amintește că înscrierile HTTS în listele în litigiu nu constituie o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii, întrucât raportul Comitetului pentru sancțiuni al Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a constatat trei încălcări vădite ale embargoului asupra armelor instituit prin Rezoluția 1747 (2007) a Consiliului de Securitate, săvârșite de IRISL.

65 Comisia împărtășește argumentele Consiliului. În ceea ce privește eroarea de drept referitoare la criteriul aplicabil pentru a stabili în ce situații o societate controlează sau deține o altă entitate juridică, Comisia arată că nu există o diferență de fond esențială între faptul de a acționa sub controlul unei societăți și faptul de a acționa în numele acesteia, în măsura în care aceste două situații implică în mod necesar o poziție de control sau, cel puțin, de influență.

Aprecierea Curții

66 Al doilea motiv cuprinde două aspecte.

67 Prin intermediul primei critici a primului aspect, HTTS arată în esență că Tribunalul a statuat în mod eronat că legăturile de proprietate nu constituie un element care trebuie luat în considerare pentru a stabili dacă recurenta era o societate „deținută sau controlată” de IRISL.

68 Articolul 16 alineatul (2) litera (d) din Regulamentul nr. 961/2010 impune înghețarea fondurilor și a resurselor economice care aparțin persoanelor, entităților sau organismelor, nevizate de rezoluțiile pertinente ale Consiliului de Securitate, care au fost identificate „în conformitate cu articolul 20 alineatul (1) litera (b) din Decizia 2010/413 […] ca fiind o persoană juridică, o entitate sau un organism aflat în proprietatea sau sub controlul [IRISL]”.

69 Utilizarea în Regulamentul nr. 961/2010 a termenilor „deținut” și „controlat” răspunde necesității de a permite Consiliului să ia măsuri eficiente împotriva tuturor persoanelor, entităților sau organismelor legate de societățile implicate în proliferarea nucleară. Rezultă că deținerea sau controlul pot fi directe

sau indirecte. Astfel, dacă această legătură ar trebui stabilită numai pe baza deținerii sau a controlului direct al persoanelor menționate, măsurile ar putea fi eludate printr-o multitudine de posibilități de control contractuale sau de fapt, care ar conferi unei societăți posibilități de a exercita o influență asupra altor entități la fel de extinse precum o deținere sau un control direct.

70 Astfel, noțiunea de „societate deținută sau controlată”, astfel cum a amintit Tribunalul la punctul 55 din hotărârea atacată, nu are, în domeniul măsurilor restrictive, același conținut precum cel avut în vedere, în general, de dreptul societăților, atunci când este vorba despre identificarea răspunderii comerciale a unei societăți care este plasată din punct de vedere juridic sub controlul decizional al unei alte entități comerciale.

71 La punctul 56 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat că, în cadrul aprecierii legalității unei măsuri restrictive, această noțiune are în vedere astfel situația în care persoana fizică sau juridică implicată în proliferarea nucleară este în măsură să influențeze alegerile comerciale ale unei alte persoane cu care are relații comerciale, chiar și în lipsa oricărei legături juridice, de proprietate sau de participare la capital, între una și cealaltă dintre aceste două entități economice.

72 Or, trebuie să se constate că motivul invocat de recurentă împotriva acestui punct din hotărârea atacată se întemeiază pe o interpretare eronată a acestuia.

73 Astfel cum a subliniat domnul avocat general la punctul 39 din concluzii, nu reiese din cuprinsul punctului menționat că Tribunalul nu a ținut nicidecum seama de existența unei eventuale legături juridice, de proprietate sau de participare la capital, între HTTS și IRISL, ci doar că lipsa unei astfel de legături nu era suficientă pentru a înlătura calitatea de entitate „deținută sau controlată”.

74 Cu alte cuvinte, Tribunalul a considerat că, deși existența unei legături juridice, de proprietate sau de participare la capitalul unei societăți poate, în anumite cazuri, să se exprime prin posibilitatea de a influența alegerea entității deținute sau controlate, aceasta nu este o condiție *sine qua non* a exercitării unei astfel de influențe.

75 În lumina a ceea ce precedă, trebuie să se considere că Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat că o societate putea fi calificată drept „societate deținută sau controlată de o altă entitate”, din moment ce aceasta din urmă se află într-o situație în care este în măsură să influențeze alegerile societății în cauză, chiar în lipsa oricărei legături juridice, de proprietate sau de participare la capital, între cele două entități economice.

76 Prima critică din cadrul primului aspect trebuie, așadar, să fie respinsă ca fiind nefondată.

77 În ceea ce privește a doua critică din cadrul primului aspect, potrivit căreia Regulamentul nr. 423/2007 și Regulamentul nr. 961/2010 nu ar permite includerea unei societăți care nu ar face decât să acționeze „în numele” IRISL, trebuie să se constate că, desigur, modul de redactare a articolului 16 alineatul (2) litera (d) din Regulamentul nr. 961/2010 nu menționează expres faptul de a acționa în numele unei alte societăți. Cu toate acestea, în scopul adoptării unor măsuri precum cele întreprinse de Consiliu în privința HTTS, faptul de a acționa sub controlul unei persoane sau al unei entități și faptul de a acționa în numele unei astfel de persoane sau entități trebuie să fie asimilate.

78 Această concluzie este susținută mai întâi de analiza scopului dispoziției menționate, care, astfel cum s-a amintit la punctul 69 din prezenta hotărâre, urmărește să permită Consiliului să adopte măsuri eficiente împotriva persoanelor implicate în proliferarea nucleară și să evite ca astfel de măsuri să fie eludate.

79 În continuare, concluzia respectivă este susținută și de analiza contextului în care se înscrie articolul 16 alineatul (2) litera (d) din Regulamentul nr. 961/2010. În această privință, trebuie subliniat, asemenea Comisiei, că, la articolul 16 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 961/2010, faptul de a se afla

sub controlul unei persoane sau al unei entități sau de a fi deținut de o persoană sau de o entitate este plasat pe picior de egalitate cu faptul de a acționa în conformitate cu instrucțiunile sau în numele unei persoane sau al unei entități.

80 Rezultă că a doua critică din cadrul primului aspect trebuie respinsă ca fiind nefondată, precum și, prin urmare, primul aspect în ansamblul său.

81 În ceea ce privește al doilea aspect al celui de al doilea motiv, trebuie analizată mai întâi critica întemeiată pe faptul că indiciile care dovedesc calitatea HTTS de „societate deținută sau controlată” de IRISL, enumerate la punctul 59 din hotărârea atacată, nu erau cunoscute de Consiliu la data înscrierii denumirii HTTS în listele în litigiu.

82 Or, este necesar să se amintească, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 46 din prezenta hotărâre, că încălcarea suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii care poate determina angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii trebuie să fie apreciată în funcție de împrejurările în care instituția în cauză a acționat la data comportamentului reproșat sau a actului contestat.

83 Acesta este motivul pentru care, astfel cum s-a statuat la punctul 47 din prezenta hotărâre, o instituție nu poate invoca, pentru a contesta existența unei astfel de încălcări suficient de grave, elemente care nu au fost luate în considerare în scopul adoptării actului respectiv, chiar dacă această instituție ar fi de părere că astfel de elemente pot completa în mod util motivele enunțate în acest act sau ar fi putut să contribuie la fundamentarea adoptării sale.

84 În această privință, trebuie arătat că, în ședință, în răspuns la o întrebare a Curții, Consiliul a confirmat că, la momentul adoptării Regulamentului nr. 668/2010 și a Regulamentului nr. 961/2010, nu dispunea de elementele enumerate la punctul 59 din hotărârea atacată, astfel încât respectivele elemente nu au fost evaluate de această instituție la momentul la care a instrumentat dosarul.

85 Curtea a constatat deja, la punctul 51 din prezenta hotărâre, că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a statuat că Consiliul poate invoca elemente care nu au fost luate în considerare în scopul adoptării actului în cauză pentru a demonstra că nu a săvârșit o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii care conferă drepturi particularilor pentru angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii.

86 Rezultă de aici că Tribunalul a săvârșit de asemenea o eroare de drept atunci când a statuat în esență, la punctul 60 din hotărârea atacată, că din elemente care nu au fost luate în considerare de Consiliu cu ocazia înscrierii HTTS în listele în litigiu rezulta că respectiva instituție nu săvârșise o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept al Uniunii în cadrul aprecierii întinderii relațiilor comerciale dintre HTTS și IRISL.

87 Rezultă că prima critică din cadrul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie să fie admisă.

88 În ceea ce privește criticile întemeiate pe faptul că, pe de o parte, indiciile reținute de Consiliu și enumerate la punctul 59 din hotărârea atacată nu ar permite să se demonstreze că HTTS era „deținută sau controlată” de IRISL și, pe de altă parte, Tribunalul nu ar fi apreciat gradul de deținere și intensitatea controlului pe baza acestor indicii, nu este necesar să se răspundă la acestea, întrucât s-a statuat, la punctul 86 din prezenta hotărâre, că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că s-a întemeiat pe elemente, vizate la punctul 59 menționat, care nu au fost luate în considerare de Consiliu la înscrierea HTTS în listele în litigiu.

89 În consecință, al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie să fie admis.

Cu privire la al treilea și la al patrulea motiv

Argumentația părților

90 Al treilea și al patrulea motiv se întemeiază pe eroarea de drept pe care ar fi săvârșit-o Tribunalul prin faptul că a statuat, pe de o parte, că Consiliul nu și-a încălcat obligația de motivare a înscrierilor HTTS în listele în litigiu și, pe de altă parte, că insuficiența motivării unui act nu este de natură să angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii.

91 În ceea ce privește al treilea motiv, HTTS arată că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept, la punctul 86 din hotărârea atacată, atunci când a prezumat că Regulamentul nr. 668/2010 era aplicabil în speță, astfel încât Consiliul nu și-ar fi încălcat obligația de a motiva înscrierile HTTS în listele în litigiu.

92 Astfel, potrivit HTTS, acest regulament a devenit „caduc" prin Regulamentul nr. 961/2010, acesta din urmă fiind, la rândul său, anulat de Tribunal prin Hotărârea din 7 decembrie 2011, HTTS/Consiliul (T-562/10, EU:T:2011:716), pentru motivul că era afectat de un viciu de motivare.

93 Pe de altă parte, motivele „complementare" citate de Tribunal la punctele 89 și 90 din hotărârea atacată pentru a justifica înscrierile HTTS în listele în litigiu ar constitui elemente survenite sau aduse la cunoștința Consiliului ulterior acestor înscrieri și nu ar trebui, în consecință, să fie luate în considerare, pentru rațiunile expuse în cadrul primului motiv.

94 În ceea ce privește al patrulea motiv, potrivit HTTS, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat, la punctul 88 din hotărârea atacată, că, în principiu, încălcarea obligației de motivare nu poate angaja răspunderea extracontractuală a Uniunii. În această privință, reclamanta precizează că respectarea obligației de motivare este esențială pentru a se considera că o procedură respectă principiile statului de drept. Prin urmare, încălcarea acestei obligații ar constitui o încălcare a dreptului la protecție jurisdicțională efectivă. Pe de altă parte, în materie de măsuri restrictive adoptate în cadrul PESC, obligația de motivare ar atrage obligația Consiliului de a colecta informații sau elemente de probă care să justifice aceste măsuri pentru a putea, în cazul unei contestații, să prezinte informațiile respective sau elementele menționate în fața instanței Uniunii.

95 Consiliul și Comisia solicită respingerea celui de al treilea și a celui de al patrulea motiv.

Aprecierea Curții

96 Al treilea și al patrulea motiv sunt strâns legate și, prin urmare, trebuie examinate împreună.

97 Mai întâi, este necesar să se considere că criticile privind punctele 89 și 90 din hotărârea atacată sunt inoperante, în măsura în care sunt îndreptate împotriva motivelor hotărârii atacate expuse de Tribunal cu titlu suplimentar.

98 În continuare, este necesar să se amintească, astfel cum a arătat Tribunalul la punctele 84 și 85 din hotărârea atacată, că înscrierea denumirii HTTS efectuată prin Regulamentul nr. 668/2010 și prin Regulamentul nr. 961/2010 nu era motivată în același mod în aceste două regulamente și că, prin Hotărârea din 7 decembrie 2011, HTTS/Consiliul (T-562/10, EU:T:2011:716), Tribunalul a constatat numai nelegalitatea Regulamentului nr. 961/2010.

99 În aceste condiții, pe de o parte, Tribunalul a putut să considere în mod întemeiat, la punctul 86 din hotărârea atacată, că nu se putea deduce din anularea Regulamentului nr. 961/2010, efectuată prin Hotărârea din 7 decembrie 2011, HTTS/Consiliul (T-562/10, EU:T:2011:716), că Regulamentul nr. 668/2010 trebuia de asemenea să fie considerat nelegal ca urmare a unui viciu de motivare.

100 Pe de altă parte, este necesar să se constate că îi revenea recurentei, întrucât nu a contestat legalitatea Regulamentului nr. 668/2010 prin intermediul unei acțiuni în anulare, sarcina de a demonstra nelegalitatea regulamentului menționat în cadrul acțiunii aflate la originea hotărârii atacate. Astfel, actele instituțiilor Uniunii beneficiază, în principiu, de o prezumție de legalitate și produc, prin urmare, efecte juridice atât timp cât nu au fost revocate, anulate în cadrul unei acțiuni în anulare sau declarate ca fiind nevalide în urma unei trimiteri preliminare sau a unei excepții de nelegalitate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2015, Schrems, C-362/14, EU:C:2015:650, punctul 52).

101 În aceste condiții, argumentul HTTS, expus la punctele 91 și 92 din prezenta hotărâre, nu poate fi admis.

102 În orice caz, chiar presupunând că recurenta a prezentat probele care permit constatarea nelegalității Regulamentului nr. 668/2010 pentru nemotivare, criticile HTTS nu pot conduce la recunoașterea unei încălcări a dreptului Uniunii suficient de grave pentru a angaja răspunderea extracontractuală a acesteia.

103 Astfel, este necesar să se arate că motivarea insuficientă a unui act care instituie o măsură restrictivă nu este, în sine, de natură să angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 septembrie 2003, Eurocoton și alții/Consiliul, C-76/01 P, EU:C:2003:511, punctul 98 și jurisprudența citată).

104 În consecință, al treilea și al patrulea motiv trebuie să fie respinse.

105 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, hotărârea atacată trebuie anulată.

Cu privire la trimiterea cauzei la Tribunal

106 Conform articolului 61 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, în cazul în care anulează hotărârea Tribunalului, Curtea poate fie să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul, atunci când acesta este în stare de judecată, fie să trimită cauza Tribunalului pentru a se pronunța asupra acesteia.

107 În speță, astfel cum s-a constatat în cadrul examinării primului și a celui de al doilea motiv, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în ceea ce privește aprecierea primei dintre condițiile amintite la punctul 32 din prezenta hotărâre, necesară pentru angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii.

108 În plus, întrucât a constatat lipsa unei încălcări suficient de grave a unei norme din dreptul Uniunii, Tribunalul, la punctul 92 din hotărârea atacată, nu a procedat la examinarea celorlalte condiții care sunt cerute în mod cumulativ în vederea angajării răspunderii extracontractuale a Uniunii [a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 aprilie 2007, Holcim (Deutschland)/Comisia, C-282/05 P, EU:C:2007:226, punctul 57].

109 În aceste condiții, se impune trimiterea cauzei la Tribunal pentru ca acesta să poată, mai întâi, să efectueze, fără a ține seama de elemente care nu au fost luate în considerare de Consiliu la înscrierea HTTS în listele în litigiu, o nouă examinare a eventualei existențe a unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept al Uniunii pentru angajarea răspunderii extracontractuale a acesteia. În continuare, dacă această examinare evidențiază existența unei astfel de încălcări, va reveni Tribunalului sarcina de a examina celelalte condiții necesare pentru angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii, astfel cum au fost amintite la punctul 32 din prezenta hotărâre.

Cu privire la cheltuielile de judecată

110 Întrucât cauza este trimisă spre rejudecare Tribunalului, se impune ca cererile privind cheltuielile de judecată aferente prezentei proceduri de recurs să se soluționeze odată cu fondul.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară și hotărăște:

1) Anulează Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene din 13 decembrie 2017, HTTS/Consiliul (T-692/15, EU:T:2017:890).

2) Trimite cauza spre rejudecare Tribunalului Uniunii Europene.

3) Cererile privind cheltuielile de judecată se soluționează odată cu fondul.

Semnături